

Vándorúton Közép-Amerikában (4. rész)

MAKLEIT LÁSZLÓ
(szöveg és kép)

Panama

Erőd Portobelóban

Panamaváros toronyházainak árnyékában azonban nemcsak a gyarmati idők történelmi emlékei húzódnak meg. Elég pár lépést tenni, és no-go zónában találjuk magunkat. A telefonos navigációnak köszönhetően a legrövidebb utat keresve mi is simán besétáltunk egy ilyen területre. A helyiek értetlenkedve bámultak ránk, de rosszindulatnak semmi nyomát nem láttuk. Ilyen helyen persze nem ildomos össze-vissza fotózni. Egyetlen felvételt készítettünk emlékébe, majd egy szimpatikus drótkerítésen átmászva újra a „civilizációban” találtuk magunkat.

Az ország első számú látnivalója a Panama-csatorna. A két óceán közötti összeköttetés gondolata szinte egyidős a Csendes-óceán felfedezésével. Az első európai, aki a nagy déli óceánt megpillantotta, Vasco Núñez de Balboa, spanyol konkviztádor volt. Ő még szétbontatta a földszoros atlanti oldalán horgonyzó hajóját, és darabokban a Csendes-óceán partjára szállíttatta. Szobra ma a főváros parti sétányán áll, és a nagy vizet kémleli.

Közép-amerikai kalandozásunk a végéhez közeledik. Az eddig felkeresett három ország – El Salvador, Nicaragua és Costa Rica – a közös történelem ellenére élesen különbözik egymástól. A földnyelv említett államai 1821-ben szakadtak el a gyarmattartó Spanyolországtól, és létrehozták a Közép-Amerikai Szövetségi köztársaságot. A szeparatizmus azonban végül győzedelmeskedett, és 1838 után a tagállamok egymás után hagyták el a szövetséget.

Panama helyzete az északi szomszédoktól teljesen eltérően alakult. A függetlenség elnyerését követően Nagy-Kolumbia része maradt, és csak 1903-ban vált önálló állammá az USA hathatós – bár nem egészen önzetlen – közreműködésével. Panama napjainkban a térség leggazdagabb országa, ezáltal azonban még szembeötlőbbek a Latin-Amerikára oly jellemző kontrasztok is.

Panamaváros elődjét 1519-ben alapították, ezzel az első európaiak által alapított város lett Amerika Csendes-óceáni partján. Közép-Amerikában azonban már hagyomány, hogy a történelmi városok nem hosszú életűek. Ezúttal nem vulkánkitörés vagy földrengés, hanem 1671-ben kalóztámadás vetett véget a fiatal település virágzásának. Az új várost két évvel később és nyolc kilométerrel távolabb építették fel, a romjaiban is impozáns terület pedig Panama Viejo néven az UNESCO Világörökség része.

Panamaváros, a tengerparti sétány

A mai főváros három egymástól élesen elkülönülő részből áll. A kalóztámadást követően felépült negyed, a Casco Viejo (Óváros) szerényen bújkol meg a nyüzsgő metropolisz felhőkarcolóinak előterében. Jelenleg már ötven toronyház magassága haladja meg a 150 métert, de továbbiak építését is tervezik. Hazánkban ilyen magas építményekkel csak adótoronyok és gyárkémények esetén találkozunk.

Egy csatorna építését rövidesen maga V. Károly német-római császár és egyben spanyol király is felvetette, és elrendelte a lehetséges vízi útvonal felmérését. A kor technikai színvonala ekkor még nem tette lehetővé a csatorna megépítését – több mint három évszázadon keresztül be kellett érni a szárazföldi szállítással. A 18–19. században azután számos ország épített csatornákat, köztük a Ferdinand Lesseps mérnök nevével fémjelzett

Panama Viejo

Panamaváros, kuna indiánok

Zsilipelés a csatornán

A Chichen-busz

és 1869-ben átadott Szezei-csatornát. Tíz évvel később ő nyerte el a Panamán átvezető vízi út megépítésének jogát. A kemény kőzetből álló széles domb átvágása azonban sokkal nagyobb feladat elé állította az építőket, mint a lapos és homokos sivatagi terep a Szezei-csatorna esetében.

A sikkasztás is tetézte a költségeket, amik végül úgy elszálltak, hogy a vállalkozás csődbe ment. Nyelvünk viszont gazdagodott egy kifejezéssel, az új szó a panamázás. A munkálatokat a trópusi körülmények is nehezítették, több mint 22 ezer munkás halt meg sárgalázban vagy maláriában.

Az építkezés folytatásában az Egyesült Államok nagy lehetőséget látott. Gyorsan a

panamai függetlenségi törekvések mellé állt, majd 1903 novemberében, két héttel Panama önálló állammá válását követően alá is írták a csatornaszerződést. A munkálatok 1914-ben fejeződtek be, és az övezet az USA fennhatósága alatt maradt egészen 1999-ig.

Úgy tűnik, a helyiek azóta is jól sáfárkodnak a csatorna adta lehetőségekkel. 2016-ban újabb zsilipcsatornát adtak át, ami az eddiegiknél nagyobb hajók áthaladását is lehetővé teszi. Az áruszállítás mellett élénk a csatorna turizmusa is. Boros áron akár a végig is hajózhatunk a 77 kilométeres vízi úton, de a betekintők (kilátóponatok) felkereséséhez is jegyet kell váltani.

A Miraflores-pontot választottuk, ahol igényes múzeum és többszintes kilátó áll a látogatók rendelkezésére. Jól megfigyelhető a zsilipek szerepe éppúgy, mint a hatalmas óceánjárók útvonalat stabilizáló fogaskerekű járművek működése. Az „öszvérnek” (mulas) nevezett villanymozdonyok alkalmasak ugyan az óriási hajók vontatására, de megfigyelhetjük, hogy a zsilipkapu bezáródása után a hajócsavarok is működésbe léptek, ami megkönnyítette az öszvérek dolgát. A csatorna teljes hosszúságában összesen tizenkét ilyen zsilip biztosítja az óceánok, valamint a szárazföld belsejében fekvő tavak és csatornák közötti 26 méteres vízszintkülönbség áthidalását.

A csatorna megépítése előtt is a panamai földszoros jelentette a legrövidebb útvonalat a két óceán között. A spanyolok által Peruban zsákmányolt aranyat először hajón a mai Panamavárosig, majd szárazföldön az Atlanti-óceán partjára szállították. Itt Nombre de Dios volt az anyarkikötő, a gyengén védett telepet azonban Drake, az angol kalózvezér kétszer is kifosztotta. Második kalandja az életébe került, bár nem golyó, hanem vérhas végzett vele. Egy közeli szép kikötőhely, a Porto Bello közelében temették a tengerbe.

A spanyolok ezt jó ómennek tekinthették, mert egy évre rá itt létesítettek erődített várost, mely nyelvük szabályának megfelelően a Portobelo nevet kapta. Úgy vélték, Drake után már nem jöhet rosszabb. De jött, Henry Morgan! Kalózái az alvó várost éjjel lepték meg,

Panamaváros, Casco Viejo

sokakat megöltek, a foglyokra pedig rárobantották a lőszerraktárt. A hírhedt filibuszter nem végzett félmunkát. Az ő lelken szárad az említett Panama Viejo elpusztítása is.

Portobelo lassan éled újra romjaiból. Éppúgy, mint Costa Ricában, a kormány itt sem támogatja a karibi partvidék fejlesztését. Tarkára festett „chicken-busszal” érkezünk a városba, a járművön csak mi voltunk fehér bőrűek. Rozoga autók, elhanyagolt épületek, szemét mindenütt, de még az erődítmények sincsenek a legjobb állapotban.

Érdekes, hogy az országban két történelmi emlékhely került fel az UNESCO Világörökségei közé: Panama Viejo és Portobelo. Reméljük, következő lépésként nem kerül sor Henry Morgan posztumusz díszpolgárrá avatására. A komor, lepusztult erődítmények, a Fuerte Santiago és a Fuerte San Jeronimo színes ellenpontja az afrikai hagyományokat felelevenítő Casa Congo (Kongó-ház).

Utazásunk utolsó napjait újra Panamavárosban töltöttük, mely olyan kicsiben, mint az ország nagyban: vibráló metropolisz modern toronyházakkal, néhány szépen felújított templommal, majd egy utcával távolabb nyomorúságos viskókkal. A piacon egzotikus gyümölcsöket és maniókát kínáló árusok, előttük turisták, üzletemberek és népviseletbe öltözött beszélgető kuna indiánok. A kikötőben, a felhőkarcolók árnyékában pedig ódon halászbárkák ringanak az óceánban. Annyi a hasonlóság, és mégis minden ország más – ez Latin-Amerika. ■

Panamaváros, F&F-toronyház

A szegényes Portobelo